

تاریخ معماری جهان

مدرسایان شریف

فصل اول

« ماقبل تاریخ و تمدن های اولیه »

مقدمه

پیدایش ابتدایی ترین نیاکان ما بر روی کره زمین به حدود یک میلیون سال پیش باز می گردد اما باستان شناسان ظهور انسان را بر روی کره زمین از روی ابزاری که ساخته است تعیین می کنند. نخستین آثاری که از انسان ابزار ساز به دست آمده است متعلق به حدود ۴۰۰۰۰ سال قبل است. در طول آخرین دوره پارینه سنگی یعنی حدود ۲۰۰۰۰ سال پیش است که با نخستین آثار هنری انسان ابتدایی روبه رو می شویم و شگفت انگیز اینجاست که آثار فوق در همان حالتی که هستند، ظرافت و استحکامی دارند که از تازه کاری ناشیانه به دور است. انسان ادوار کهن پیش از رسیدن به مراحل تکوین فرهنگی و زندگی یکجانشینی از طریق شکار ارتزاق می نمود و با شروع فصل سرما به درون غار پناه می برد و در واقع یافته های درون غارها، وضعیت این دوره از زندگی انسان ها را مشخص می کند.

نکته ۱: دوران پیش از تاریخ را **عصر حجر** نیز نامیده اند؛ باید دقت داشت که مهم ترین عامل تفکیک دوران ماقبل تاریخ از دوران تاریخی از دیدگاه هنری اختراع خط می باشد.

مثال ۱: مبنای انتقال دوران های قبل تاریخ به دوران تاریخی چیست؟

(۴) کشت دانه

(۳) خط نویسی

(۲) انقلاب نوسنگی

(۱) اختراع آتش

پاسخ: گزینه «۳» دوران پیش از تاریخ در تمدن بشریت را به سه دوره کلی تقسیم می کنند:

عصر دیرینه سنگی حدود ۱۵۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ ق.م، عصر میان سنگی حدود ۶۰۰۰ تا ۸۰۰۰ ق.م و عصر نوسنگی که دوره اختراع کشاورزی و اهلی کردن برخی از حیوانات است. در مدیترانه شرقی این دوره از حدود ۳۰۰۰ تا ۵۰۰۰ ق.م را در بر می گیرد. در اوایل هزاره چهارم پیش از میلاد با به وجود آمدن تمدن بین النهرین و اختراع خط و نوشتن توسط سومری ها در این تمدن، دوران تاریخی و آغاز تاریخ مدون در جهان رقم می خورد.

تقسیم قراردادی دوران عصر حجر

تقسیم قراردادی زمان پیش از تمدن بشر (ماقبل تاریخ)، براساس تکامل ابزارهای سنگی و نحوه استفاده از آن انجام می شود که عبارتند از:

۱- دوران دیرینه سنگی (پارینه سنگی) ۲- دوران میان سنگی ۳- دوران نوسنگی.

پارینه سنگی (سنگی کهن)

عصر حجر قدیم پالئولیتیک (Paleolithic) و فاصله زمانی حدود ۱۰۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰ قبل از میلاد را گویند. در این دوره، انسان ها، پیش از رسیدن به مراحل تکوین فرهنگی و زندگی یکجانشینی، از طریق شکار حیوانات ارتزاق می نمودند و با شروع فصل سرما به درون غارها پناه می بردند. مشخصات عمده این دوره (پارینه سنگی) عبارتند از:

- ۱- شناخت انسان از سنگ و ساخت ابزارهای سنگی شکار (انواع نیزه ها، چاقوهای سنگی، تیرهای بادامی شکل)
- ۲- نقاشی با کنده کاری روی دیوارها و سقف غارها (به صورت نقش برجسته یا طراحی با انواع رنگ های گیاهی)
- ۳- ساخت مجسمه های کوچک نقش برجسته از پیکره زنان (مانند مجسمه ونوس در دوره یونان باستان)

نکته ۲: غار آلتامیرا در جنوب شرقی اسپانیا و غار لاسکوا در فرانسه، هر دو متعلق به ۱۰۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰ ق.م از مهم‌ترین آثار عصر پارینه سنگی هستند.

مثال ۲: مهمترین یافته‌هایی که عصر پارینه سنگی را نشان می‌دهند، می‌باشد.

- (۱) کشف انواع نیزه‌ها و چاقوهای سنگی
 (۲) کشف غار لاسکوا و آلتامیرا
 (۳) کشف مجسمه‌های کوچک اندام
 (۴) کشف نقش برجسته‌های آهکی داخل غارها

پاسخ: گزینه «۲» دو غار لاسکوا و آلتامیرا مهمترین کشفیات متعلق به عصر پارینه سنگی هستند که بیشترین اطلاعات در زمینه این دوران را در اختیار باستان‌شناسان قرار داده‌اند.

غار آلتامیرا در اسپانیا:

کشف مقداری استخوان تراشیده و سنگ چخماق و آثار ابتدایی توسط فردی اسپانیایی نشان از وضعیت زندگی انسان‌های این دوره درون غار بود. پس از ورود به غار، بر روی دیوارهای داخلی غار، نقوشی که چشم هیچ انسان متمدن تا آن زمان با آن آشنا نشده بود را کشف کرد و اینگونه نحوه زندگی انسان غارنشین برای انسان امروزی آشکار شد.

نکته ۳: قدیمی‌ترین آثار نقاشی در غار آلتامیرا وجود دارد که مربوط به ده تا پانزده هزار سال قبل از میلاد می‌باشد.

غار لاسکوا در فرانسه:

اعماق این غار، ۴۰/۰۰۰ پاست که مجرای عبور آب زیرزمینی و محل سکونت مردم غارنشین بوده است. انسان پیش از تاریخ برای روشنایی از چراغ سنگی استفاده می‌کرد و که سوخت آن چربی بود. شکارچیان نقاش آن زمان بر روی دیوار این غار، تصاویر حیواناتی چون ماموت، گاو وحشی، آهو، اسب و گرگ نقاشی کرده بودند و از تکه‌های استخوان به جای قلم مو و از چوب بلند برای نقاشی سطوح بالا استفاده می‌کردند.

تصاویر نقاشی شده توسط انسان پیش از تاریخ

ویژگی تصاویر غارها:

سبکی که نقاش پیش از تاریخ برای نشان دادن حیوانات به کار برده بسیار طبیعی (رنال) بوده؛ زیرا حیوانات را با شکل و حرکتی نشان داده که آن چنان بوده‌اند. انسان غارنشین حافظه خارق‌العاده‌ای دارد و تصاویر حیوانات را براساس مشاهدات قبلی خود در داخل غار با چنان دقتی بر دیوار رسم می‌نماید که با دوربین‌های عکاسی امروزی قابل رقابت است. هنرمند پیش از تاریخ در انتخاب موضوع و سوژه نقاشی دقت و سلیقه مخصوص به خود را داشته است؛ او آنچه را که مشاهده کرده، بر روی دیوار ترسیم نموده است. شکارچی هنرمند از وضع طبیعی دیوارها استفاده شایانی کرده و موضوعات نقاشی خود را منطبق با پستی و بلندی روی دیوارها به وجود آورده است. بسیاری از نقاشی‌ها در مدخل (ورودی) غار کشیده نشده‌اند بلکه در قسمت عقبی که روشنایی وجود نداشته کشیده شده که نشان دهنده این موضوع می‌باشد که نقاشی‌ها جنبه تزئینی نداشته‌اند.

علل ترسیم تصاویر (نقاشی) درون غارها را می‌توان در سه مورد زیر خلاصه کرد:

- ۱- برای آنکه بتوانند حیوان را همیشه در اختیار خود (انسان) داشته باشند.
- ۲- افراد همزیست، در شکل دسته جمعی بر جانورانی که غذای اصلیشان را تأمین می‌کردند، چیره شوند.
- ۳- با مکرر ساختن تصاویر جانوران بر صخره‌ها می‌خواستند تعداد آن‌ها را بیشتر و نسلشان را بارورتر سازند.

مثال ۳: مهمترین علت ترسیم تصاویر جانوران بر بدنه غارها چه بوده است؟

- (۱) در اختیار قرار دادن حیوانات برای انسان
 (۲) چیرگی مفهومی بر حیوانات
 (۳) عبادت و پرستش حیوانات در کنار استفاده از آن‌ها
 (۴) تکرار تصویر آن‌ها جهت افزایش نسل‌شان

پاسخ: گزینه «۲» دیگر علل ذکر شده نیز جزء علل ترسیم جانوران بر بدنه غارها بوده اما مهمترین علت، چیرگی مفهومی بر آن‌هاست. این مسئله در دوره‌های بعدی یعنی تمدن‌های مصر و حتی یونان نیز دیده شده است.

میان‌ه سنگی (پرولیتیک)

پرولیتیک (Perolithic) مرحله گذار از دوره پارینه سنگی به نو سنگی و یا مقدمه‌ای بر دوره نوسنگی است. اتفاقات مهم این عصر عبارتند از: کشف آتش، عقب‌نشینی یخچال‌ها و نابودی ماموت‌ها، اهلی کردن حیواناتی مانند سگ و اسب و اقتصاد بر پایه شکار.

خصوصیات هنر در دوره میان سنگی را می‌توان با کلید واژگان زیر شناخت:

برخورد ناتوریستی، مشاهده گزینشی، توجه به خواص جادویی و گرایش به توصیف

کج مثال ۴: کدام تمدن اولیه، مرحله گذر از پارینه سنگی به نوسنگی است و اقتصاد آن بر پایه شکار بوده؟

(۴) نوسنگی

(۳) میان‌ه سنگی

(۲) پارینه سنگی

(۱) آغازین سنگی

✓ پاسخ: گزینه «۳» دوره‌های قبل از تاریخ عبارتند از:

۱. دیرینه سنگی (Paleolithic) (۴۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ ق.م.)

مشخصات عمده آن عبارتند از:

شناخت انسان از سنگ و ساخت ابزارهای سنگی شکار

نقاشی با کنده‌کاری روی دیوارها و سقف غارها

تیرهای بادامی شکل

ساخت مجسمه‌های کوچک نقش برجسته از پیکره زنان (مانند مجسمه ونوس)

۲. میان‌ه سنگی (Perolithic حدود ۱۰۰۰۰ ق.م.) که مرحله گذر از پارینه سنگی به نوسنگی است که عمده‌ترین مشخصات آن عبارتست از:

کشف آتش، اهلی کردن حیوانات و اقتصاد شکار

۳. نوسنگی (Neolithic) که مهمترین مشخصات آن عبارتست از:

تبدیل انسان مصرف‌کننده به تولیدکننده یعنی شروع کشاورزی و دامداری

شروع تمدن و ساخت شهرها و خروج انسان از دل طبیعت و شروع هنرهای معماری

ظهور هنر سفالگری

ظهور اولین معابد و مقابر

نوسنگی یا سنگی جدید (نئولیتیک) (Neolithic)

به حدود ۸ هزار سال ق.م. تا اختراع خط و شروع تمدن‌ها اطلاق می‌شود.

مهم‌ترین ویژگی‌های این عصر عبارت است از:

۱- تبدیل انسان مصرف‌کننده به تولیدکننده یعنی شروع کشاورزی و دامداری

۲- شروع تمدن و ساخت شهرها و خروج انسان از دل طبیعت (غارها) و شروع هنر معماری (ایجاد کلبه یا خانه از شاخه‌ها و چوب با شکلی مدور)

۳- ظهور هنر سفالگری

۴- ظهور اولین معابد و مقابر

نکته ۴: به جهت تبدیل انسان غارنشین به انسان شهرنشین به این دوره، انقلاب نوسنگی نیز اطلاق می‌شود.

یک سرپناه گودالی

کج مثال ۵: شکل‌گیری معابد غاری شکل و ساختار بناهای عبادتی در کدام عصر بوده است؟

(۴) ترونوتیک

(۳) پالئولیتیک

(۲) نئولیتیک

(۱) پرونولیتیک

پاسخ: گزینه «۲» نوسنگی یا نئولیتیک مقدمه‌ای بر ساخت معابد و مقابر است؛ که این معابد و مقابر عموماً به صورت دسته‌جمعی ساخته می‌شدند. در این دوره مفهوم تک مقابر وجود نداشته است.

مهم‌ترین آثار شهرسازی دوره نوسنگی

از آثار دوره نوسنگی جهان که حائز اهمیت هستند، مکان‌هایی مانند اریحا در اردن و چاتال هویوک در آناتولی ترکیه قابل ذکرند:

اریحا:

نقشه نمونه‌هایی از خانه‌های انسان پیش از تاریخ در منطقه خاورمیانه

از شهرهای قدیمی خاورمیانه است، که در دره رود اردن واقع شده است. این منطقه در اوایل هزاره نهم پیش از میلاد، یک دهکده کوچک بود که به عنوان یک روستای متعلق به دوره‌ی نوسنگی قدیم، در حدود هشت هزار سال پیش از میلاد مسیح، دستخوش تحولی شگفت‌انگیز شد. زیرا در این شهر، خانه‌های خشتی بر پی‌های سنگی مدور یا بیضی شکل ساخته شده است. با افزایش ثروت شهر و وجود همسایگان نیرومند، ضرورت حفاظت از شهر، بالاخره به ایجاد نخستین استحکامات شناخته شده سنگی در تاریخ بشر انجامید.

در اواسط هزاره هشتم ق.م، با افزایش جمعیت شهر، خندقی عریض و سنگی و دیواری به قطر یک و نیم‌متر، گرداگرد شهر را در بر گرفت. ارتفاع دیوار مذکور ۳۶۰ سانتی‌متر بوده که از سنگ و خشت ساخته شده بود. خانه‌های این شهر با خشت خام به شکل چهارگوش با پی‌های سنگی ساخته شده و دیوارهای این خانه‌ها با گچ و رنگ پوشانده شده است.

کج مثال ۶: ایجاد خندق و بارو برای اولین بار در کدام‌یک از شهرهای دوران باستان ظاهر شد؟

(۴) ناسگت

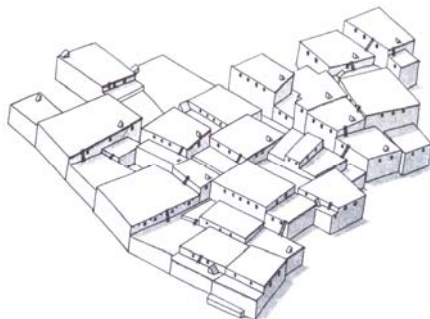
(۳) اور

(۲) اریحا

(۱) چاتال هویوک

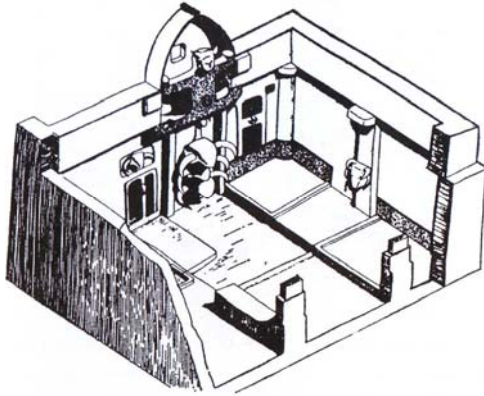
پاسخ: گزینه «۲» ایجاد اولین استحکامات (برج و بارو) و خندق در اطراف شهرها مربوط به شهر اریحا می‌باشد. سیستم‌های نوین دفاعی در زمان خود برای اولین بار در دوران باستان در اریحا شکل گرفت. این شهر دارای مقامی بلند از نظر دفاعی در زمان خود بوده است.

چاتال هویوک (katal huyuk)

پرسپکتیو بازسازی شده بخشی از چاتال هویوک

این شهر در آناتولی ترکیه (متعلق به هزاره هفتم تا ششم قبل از میلاد و حدود ۶۵۰۰ تا ۷۰۰۰ ق.م) قرار دارد و یکی از نخستین تلاش‌های بشر برای پی‌ریزی زندگی شهری است. نظم موجود در نقشه شهر نشان می‌دهد که دارای نقشه‌ای نظری یا غیرتجربی است. ویژگی اصلی شهر این است که هیچ خیابان یا کوچه‌ای ندارد و خانه‌ها به یکدیگر چسبیده‌اند و از پشت بام به یکدیگر راه دارند، این امر باعث می‌شود که ساختمان‌ها حائل یکدیگر بوده و امنیت و استحکامی بیش از ساختمان‌های مجزا پیدا کنند. در بعضی نقاط فضای باز، حیاطی در میان انبوه متراکم ساختمان‌ها ایجاد شده که محل جمع‌آوری زباله است.

پرسپکتیو بازسازی یک معبد، چاتال هویوک

در این شهر خانه‌ها، به اندازه‌های مختلف ولی با نقشه‌ای واحد ساخته می‌شدند، دیوارهای این خانه‌ها از خشت خام بوده و با کلاف محکم چوبی تقویت می‌شده‌اند. دیوارها و کف اتاق‌ها را گچ‌کاری و رنگ‌آمیزی می‌کردند و از سکوهای کنار دیوار برای خوابیدن، کار کردن و غذا خوردن استفاده می‌شده است.

زیارتگاه‌های چاتال هویوک را می‌توان از روی تزئینات سرشار داخلی آنها، نقاشی‌های دیواری، گچ‌بری‌های برجسته، سردیس‌های جانوران، مجسمه گاو و پیکره‌های کوچک اندام مقدس از خانه‌های عادی باز شناخت. از پیکره‌های کوچک اندام مقدسی که در چاتال هویوک پیدا شده‌اند چنین برمی‌آید که مردم گمان می‌کردند خدای ایشان، چه مذکر چه مؤنث، شکلی انسانی دارد. (خدای مؤنث در کنار پلنگ و خدای مذکر در کنار گاو)

کدام یک از آثار معماری زیر متعلق به دوره پیش از تاریخ نمی‌باشد؟

- (۱) مقبره زوسر در مصر (۲) مجموعه چاتال هویوک در ترکیه (۳) شهر اریحا در اردن (۴) بنای استون هنج در انگلستان

پاسخ: گزینه «۳»

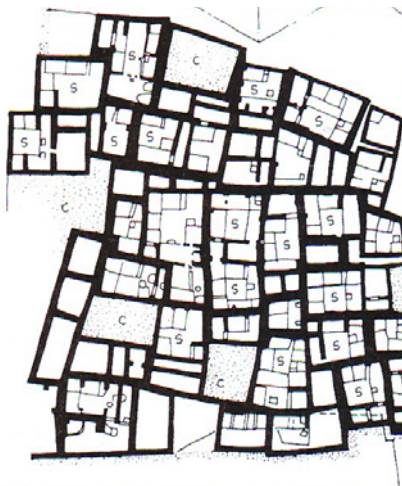
مقبره زوسر در مصر مربوط به ۲۷۵۰ ق.م. است.

شهر اریحا در اردن مربوط به قرن ۸ ق.م. است.

مجموعه چاتال هویوک در ترکیه مربوط به قرن ۶ و ۷ ق.م. است.

بنای استون هنج در انگلستان مربوط به ۱۶۵۰ ق.م. می‌باشد اما از نظر نوع بنا مربوط به عصر نوسنگی است.

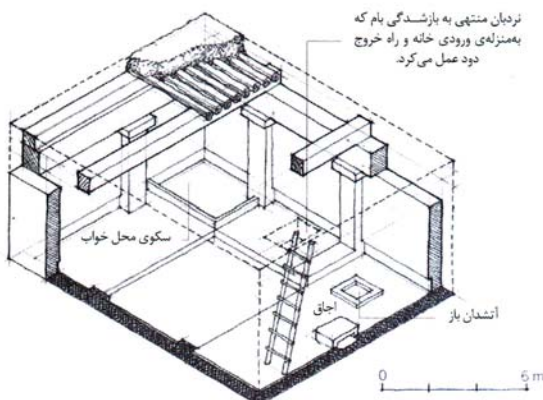
نکته ۵: سال ۱۶۵۰ ق.م. در اروپا جزو دوره پیش از تاریخ محسوب می‌گردید.

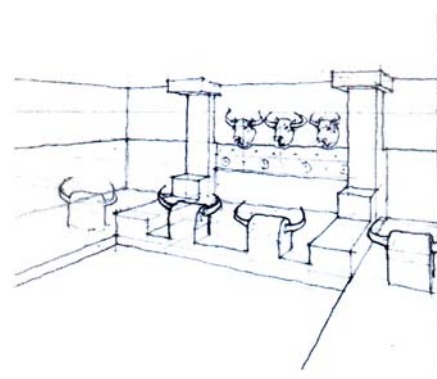
نقشه بخشی از چاتال هویوک

نقشه و منظره فوران آتشفشان

خانه‌ی نمونه‌وار در کاتال هویوک (چاتال هویوک)

عبادتگاه بازسازی شده در کاتال هویوک (چاتال هویوک)

کج مثال ۸: سیستم دفاعی شهر چاتال هویوک چگونه بوده است؟

- (۱) استفاده از خندق‌های عمیق در اطراف شهر
- (۲) ایجاد دیوارها و باروهای عظیم در اطراف شهر
- (۳) ایجاد سیستم یکپارچه‌ای از خانه‌ها جهت عدم ایجاد رخنه به داخل شهر
- (۴) ایجاد محوطه‌های بزرگ در اطراف شهر و فرارگیری دیوارهای سنگی در آن‌ها

پاسخ: گزینه «۳» این شهر هیچ‌گونه خیابان و کوچه‌ای ندارد و خانه‌ها به یکدیگر کاملاً متصل هستند. زمانی که به شهر حمله می‌شود دشمن پس از تخریب دیوار وارد خانه‌ای می‌شد و نه وارد محوطه شهر، این مسئله قابلیت دفاع را بالا می‌برده است.

آثار معماری دوران نوسنگی

مقبره‌های خرسنگی اروپا:

جغرافیای پیچیده‌ی اروپا از لحاظ خطوط ساحلی، رودها و رشته کوه‌ها سبب شد که تشکیل واحد تمدنی یگانه‌ای، مانند آن‌چه در مصر، چین و هند پدیدار شد، در این قاره نامحتمل شود. گذشته از آن، اروپا، به سبب دشواری‌های ناشناختن گلات در نواحی شمالی، برخلاف شرق و غرب، تا ۳۵۰۰ پیش از میلاد هنوز فاقد اقوام سکنا گزیده بود. چون فرهنگ‌های اروپایی بدون پیش‌زمینه‌ی «تاریخ» کشاورزی و اهلی کردن حیوانات رشد کردند، به پیشینه‌های مادر سالارانه‌ی خانواده، که از طریق آن چنین دانشی براساس ضرورت به ارث می‌رسید، توجه چندانی نداشتند، بلکه توجه خود را معطوف طوایفی کردند که قادر بودند جوامع را، برای غلبه بر موانع و تعیین روابط با دنیای خارج، گرد هم جمع کنند. به همین علت بود که در اروپا فرهنگ معبد رشد نیافت یا، به همین سبب بود که فرهنگ کشیش مآبانه‌ی پیچیده‌تری تا مدت‌ها بعد پا نگرفت. نخستین آثار معماری مقبره‌هایی بودند که یاد میراث‌های طایفه‌ای را زنده نگه می‌داشتند و به عنوان مکانی برای گردهمایی، داد و ستد و برگزاری آئین‌ها به کار می‌رفتند. نمونه‌های این مقابر را می‌توان در سرتاسر اروپا، در پرتغال، فرانسه، انگلستان، حتی در مناطق شمالی مانند نروژ و هم‌چنین در مراکش و ساردنی یافت.

مقبره‌های پرتغالی، که از قدیمی‌ترین مقبره‌ها شمرده می‌شوند، از تالاری تشکیل شده‌اند که از دال‌های سنگی ساخته شده و راه دسترسی به آن دهلیزی باریک است. به این سبب، این مقبره‌ها را غالباً «گور دهلیز» می‌نامند. روی آن‌ها با پشته‌ای مصنوعی از خاک یا سنگ پوشانده می‌شد و از همین رو آن‌ها را «گورپشته» هم نامیده‌اند؛ گاهی آن‌ها را با دیوارهای حایل تحکیم می‌بخشیدند.

سقف بعضی از تالارها با سنگ‌هایی ساخته می‌شد که هر یک نسبت به دیگری، به سوی مرکز، پیش‌کردگی داشت و در بالاترین نقطه به هم می‌رسیدند. نمونه‌ای از این نوع سقف را می‌توان در گوردهللیز ایل لونژ در جنوب برتانی، واقع در فرانسه، یافت. در کوانترنس واقع در جزایر اورکنی در بریتانیای کبیر، تالار مرکزی با شش اتاق کناری احاطه شده است که همه‌ی آن‌ها بام‌های پیش‌کرده دارند. این گوردهللیز که بیش از ۵۰۰ سال از آن استفاده می‌شد، از بقایای حدود ۴۰۰ نفر انباشته شده است.

پلان گوردهللیزهای پرتغالی

محوطه‌های گوردهللیزهای خرسنگی اروپا، در حدود ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد

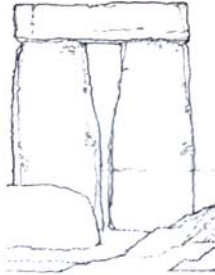
دایره‌های سنگی:

در انگلستان، تقریباً در اواخر هزاره‌ی چهارم پیش از میلاد، به سبب استفاده‌ی بیش از حد از زمین، بروز قحطی، یا شیوع طاعون، در تکامل به سوی سازمان اجتماعی پیچیده‌تر، وقفه ایجاد شده و مقبره‌ها بسته و متروک شدند. شاید فاجعه‌ای طبیعی سبب‌ساز این بلا بود. در گرینلند شواهدی دال بر بارش باران اسیدی در نتیجه‌ی فوران‌های آتش‌فشانی، در حدود ۳۲۵۰ سال پیش از میلاد مشاهده می‌شود که به ایجاد ابرهایی چنان غلیظ منتهی شد که جلوی نور خورشید را گرفتند. پهنه‌های وسیعی از زمین از سکنه خالی شد. آثار این پدیده فاجعه‌بار، اما کوتاه‌مدت بود. هوا دوباره مثل سابق شد و به گفته‌ی برل اوبری، یکی از پژوهشگران برجسته‌ی دایره‌های سنگی انگلستان، روح انسان نیز از نو زاده شد. در حقیقت در اواخر عصر حجر و اوایل عصر مفرغ، اقلیم انگلستان گرم‌تر از امروز بود و بنابراین زمین‌های قابل کشت در ۲۰۰۰ سال پیش از میلاد، از زمین‌های قابل کشت در ۲۰۰۰ میلادی بیشتر بود. نسل جدیدی از سازه‌های گورگاهی، موسوم به «مقبره‌ی کاو» پدیدار شد که از سه دال سنگی ایستاده تشکیل می‌شد که به شکل حرف «U» رو به شرق استقرار می‌یافتند؛ این نوع مقبره سرگشاده بود و غالباً با خاکریزهای دایره‌ای و دایره‌های سنگی احاطه می‌شد.

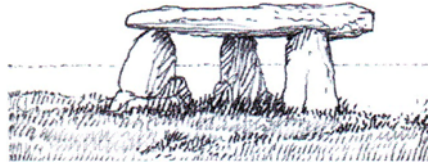
اما مهم‌ترین اثر آن، زمان دایره‌های سنگی بودند، نه مقبره‌ها. از نیمه‌ی دوم قرن بیستم، با استفاده از فنون عکسبرداری هوایی و آشکار شدن دایره‌های سنگی بیشتر، به گستردگی این دایره‌ها پی برده و برآورد می‌شود که در دوره‌ای احتمالاً تا ۴۰۰۰ دایره‌ی سنگی وجود داشته است که $\frac{2}{3}$ آن‌ها در مرحله‌ی اصلی ساختمان‌سازی، بین سال‌های ۱۳۰۰ و ۳۰۰۰ پیش از میلاد بنا شده‌اند.

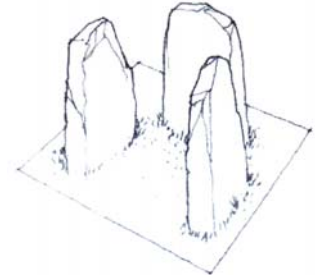
موقعیت دایره‌های سنگی کشف شده در انگلستان

مقبره‌ی سه خرسنگی: سازه‌ای تشکیل شده از دو سنگ عمودی که تکیه‌گاه یک نعلی افقی است.

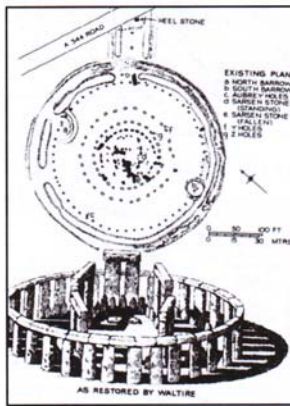
مقبره‌ی خرسنگی: مقبره‌ی تشکیل شده از سه یا چند خرسنگ عمودی و یک یا چند سنگ درپوش

مقبره‌ی کاو: سه سنگ عمودی، دو تا در دو جانب، و دیگری در پشت.

استون هنج (Stonehenge):

یک بنای سنگی بزرگ در سالزبوری انگلستان و متعلق به ۱۶۵۰ ق.م است که با ترکیبی از دولمن ساخته شده و احتمالاً، یک رصدخانه بوده است. این بنا از دیگر آثار مهم عصر نوسنگی است. قطر محیط استون هنج حدود ۳۰ متر است و چیدمان آن به گونه‌ای می‌باشد که اگر شخصی در وسط این مجموعه بایستد و به بیرون بنگرد، در برابر نقطه‌ای ایستاده است که خورشید در نخستین روز انقلاب تابستانی از آن طلوع می‌کند. معبد یا رصدخانه استون هنج به سمت شرق، به سمت جایی که خورشید در طولانی‌ترین روز سال از آن طلوع می‌کند جهت یافته و علت آن تأثیر عقاید مهرپرستی است.

نقشه و پرسپکتیو استون هنج در انگلستان

کج مثال ۹: اولین رصدخانه تاریخ کدام است و در کجا است؟

- ۱) چاتال هویوک - آناتولی ترکیه ۲) استون هنج - سالزبوری انگلستان ۳) اریحا - کرانه رود اردن ۴) پایوک - کارینای اسپانیا

پاسخ: گزینه «۲» بنای استون هنج در انگلستان (۱۶۵۰ ق.م) یک بنای سنگی بزرگ متعلق به عصر نوسنگی است که ترکیبی از دولمن‌ها ساخته شده و احتمالاً یک رصدخانه بوده است.

کج مثال ۱۰: مهمترین کاربرد مقابر سنگی (مقبره‌های خرسنگی) چه بوده است؟

- ۱) نگهداشتن میراث طایفه‌ای ۲) محل عبادت و پرستش خدایان
۳) مکانی جهت گردهمایی‌های قبیله‌ای ۴) محل داد و ستد و برگزاری برخی آئین‌ها

پاسخ: گزینه «۱» مهمترین کاربرد مقابر خرسنگی نگهداشتن مفاهیم، آئین‌ها و بزرگداشت میراث اقوام گذشته بوده است. هر سنگ مفهوم خاصی را داشته و بیانگر عقیده خاصی بوده که به صورت رمزگانی مختلف مطرح می‌شده است.

کج مثال ۱۱: کاربرد اصلی استون هنج

- ۱) محل عبادت و آئین‌ورزی بوده است. ۲) به عنوان رصدخانه علمی کاربرد داشته است.
۳) نمایش تغییر فصول سال بوده است. ۴) نمایش وحدت اقوام مختلف به صورت نمادهای سنگی است.

پاسخ: گزینه «۲» اولین کاربرد استون هنج رصدخانه بوده اما در دوره‌های بعد کاربردهای دیگری نیز پیدا کرده است.

تست‌های طبقه‌بندی شده فصل اول

کج ۱- کدامیک از خصوصیات زیر را نمی‌توان جزئی از مشخصات هنر اولیه و یا هنر جوامع بدوی به شمار آورد؟
 (۱) مشاهده‌گزینی (۲) توجه به خواص جادویی (۳) گرایش به توصیف (۴) برخورد انتزاعی

کج ۲- در کدام تمدن اولیه، انسان به کشاورزی و دامداری پرداخت و هنری آرمانگرا و تخیلی را با مداخله در واقعیات اطراف خویش به وجود آورد؟
 (سراسری ۸۷)

(۱) آغازین سنگی (۲) پارینه سنگی (۳) میان سنگی (۴) نوسنگی

کج ۳- اولین رصدخانه تاریخ کدام است و در کجا قرار دارد؟
 (۱) چاتال هویوک - آناتولی ترکیه (۲) استون هنج - سالزبری انگلستان (۳) جنترمتر - هندوستان (۴) مراغه - ایران

کج ۴- تصویر مقابل چه نام دارد و مربوط به کدام دوره تاریخی است؟
 (سراسری ۹۰)

- (۱) دلمن - عصر نوسنگی
- (۲) کروملک - عصر نوسنگی
- (۳) کروملک - میان سنگی
- (۴) منهیر - میان سنگی

(سراسری ۹۳)

کج ۵- نام تصویر مقابل چیست، متعلق به چه تمدنی است؟

- (۱) دروازه‌های خرساباد - آشور
- (۲) دروازه شیران بوغاز کوی - حتیها
- (۳) دروازه‌های خرساباد - عیلام
- (۴) دروازه‌های ملل تخت جمشید - پارس